

Test Booklet Code & Serial No.

प्रश्नपत्रिका कोड व क्रमांक

Paper-III

D

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

Signature and Name of Invigilator

Seat No.

--	--	--	--	--	--

1. (Signature) .....

(In figures as in Admit Card)

(Name) .....

Seat No. ....

2. (Signature) .....

(In words)

(Name) .....

OMR Sheet No.

--	--	--	--	--	--

(To be filled by the Candidate)

JAN - 16318

Time Allowed : 2½ Hours]

[Maximum Marks : 150

Number of Pages in this Booklet : 40

Number of Questions in this Booklet : 75

Instructions for the Candidates

- Write your Seat No. and OMR Sheet No. in the space provided on the top of this page.
- This paper consists of 75 objective type questions. Each question will carry *two* marks. All questions of Paper-III will be compulsory, covering entire syllabus (including all electives, without options).
- At the commencement of examination, the question booklet will be given to the student. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as follows :
  - To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. Do not accept a booklet without sticker-seal or open booklet.
  - Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to missing pages/questions or questions repeated or not in serial order or any other discrepancy should not be accepted and correct booklet should be obtained from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given. The same may please be noted.**
  - After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
- Each question has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item.
Example : where (C) is the correct response.

(A)	(B)	(C)	(D)
-----	-----	-----	-----
- Your responses to the items are to be indicated in the **OMR Sheet given inside the Booklet only**. If you mark at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated.
- Read instructions given inside carefully.
- Rough Work is to be done at the end of this booklet.
- If you write your Name, Seat Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
- You have to return original OMR Sheet to the invigilator at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are, however, allowed to carry the Test Booklet and duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
- Use only Blue/Black Ball point pen.**
- Use of any calculator or log table, etc., is prohibited.**
- There is no negative marking for incorrect answers.**

विद्यार्थ्यांसाठी महत्वाच्या सूचना

- परिक्षार्थींनी आपला आसन क्रमांक या पृष्ठावरील वरच्या कोपऱ्यात लिहावा. तसेच आपणांस दिलेल्या उत्तरपत्रिकेचा क्रमांक त्याखाली लिहावा.
- सदर प्रश्नपत्रिकेत 75 बहुपर्यायी प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नास दोन गुण आहेत. या प्रश्नपत्रिकेतील सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे. सदरचे प्रश्न हे या विषयाच्या संपूर्ण अभ्यासक्रमावर आधारित आहेत.
- परीक्षा सुरु झाल्यावर विद्यार्थ्यांना प्रश्नपत्रिका दिली जाईल. सुरुवातीच्या 5 मिनीटांमध्ये आपण सदर प्रश्नपत्रिका उघडून खालील बाबी अवश्य तपासून घ्याव्यात.
  - प्रश्नपत्रिका उघडण्यासाठी प्रश्नपत्रिकेवर लावलेले सील उघडावे. सील नसलेली किंवा सील उघडलेली प्रश्नपत्रिका स्विकारू नये.
  - पहिल्या पृष्ठावर नमूद केल्याप्रमाणे प्रश्नपत्रिकेची एकूण पृष्ठे तसेच प्रश्नपत्रिकेतील एकूण प्रश्नांची संख्या पडताळून घ्यावी. पृष्ठे कमी असलेली/कमी प्रश्न असलेली/प्रश्नांचा चुकीचा क्रम असलेली किंवा इतर त्रुटी असलेली सदोष प्रश्नपत्रिका सुरुवातीच्या 5 मिनिटातच पर्यवेक्षकाला परत देऊन दुसरी प्रश्नपत्रिका मागवून घ्यावी. त्यानंतर प्रश्नपत्रिका बदलून मिळणार नाही तसेच वेळही वाढवून मिळणार नाही याची कृपया विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
  - वरीलप्रमाणे सर्व पडताळून पहिल्यानंतरच प्रश्नपत्रिकेवर ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेचा नंबर लिहावा.
- प्रत्येक प्रश्नासाठी (A), (B), (C) आणि (D) अशी चार विकल्प उत्तरे दिली आहेत. त्यातील योग्य उत्तराचा रकाना खाली दर्शविल्याप्रमाणे ठळकपणे काळ्या/निळ्या करावा.
उदा. : जर (C) हे योग्य उत्तर असेल तर.

(A)	(B)	(C)	(D)
-----	-----	-----	-----
- या प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्नांची उत्तरे ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेतच दर्शवावीत. इतर ठिकाणी लिहीलेली उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- आत दिलेल्या सूचना काळजीपूर्वक वाचाव्यात.
- प्रश्नपत्रिकेच्या शेवटी जोडलेल्या कोऱ्या पानावरच कच्चे काम करावे.
- जर आपण ओ.एम.आर. वर नमूद केलेल्या ठिकाणा व्यतिरिक्त इतर कोठेही नाव, आसन क्रमांक, फोन नंबर किंवा ओळख पटेल अशी कोणतीही खूण केलेली आढळून आल्यास अथवा असभ्य भाषेचा वापर किंवा इतर गैरमागीचा अवलंब केल्यास विद्यार्थ्यांना परीक्षेस अपात्र ठरविण्यात येईल.
- परीक्षा संपल्यानंतर विद्यार्थ्यांनी मूळ ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिका पर्यवेक्षकांकडे परत करणे आवश्यक आहे. तथापी, प्रश्नपत्रिका व ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेची द्वितीय प्रत आपल्याबरोबर नेण्यास विद्यार्थ्यांना परवानगी आहे.
- फक्त निळ्या किंवा काळ्या बॉल पेनचाच वापर करावा.**
- कॅलक्युलेटर किंवा लॉग टेबल वापरण्यास परवानगी नाही.**
- चुकीच्या उत्तरासाठी गुण कपात केली जाणार नाही.**

JAN - 16318/III—D

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES**Paper III****रक्षा एवं सामरिक अध्ययन****प्रश्नपत्रिका III****Time Allowed : 2½ Hours]****[Maximum Marks : 150**

Note : This paper contains **Seventy Five (75)** multiple choice questions. Each question carrying **Two (2)** marks. Attempt *All* questions.

सूचना : या प्रश्नपत्रिकेत एकूण पचहत्तर (75) बहुपर्यायी प्रश्न दिलेले आहेत. प्रत्येक प्रश्नाला दोन (2) गुण आहेत. सर्व प्रश्न सोडवा.

1. Which one of the following is related to prisoners of war ?	1. खालीलपैकी कोणते युद्ध कैद्यांच्या बाबतीत आहे ?
(A) Copenhagen Conference	(A) कोपेनहेगन परिषद
(B) London Club	(B) लंडन क्लब
(C) Geneva Convention	(C) जिनेवा करार (अभिसंध)
(D) SAARC Convention	(D) सार्क करार (अभिसंध)
2. Which one of the following is the main cause of Jihadi terrorism ?	2. जिहादी दहशतवादाचे मुख्य कारण कोणते ?
(A) Spread of communism	(A) कम्युनिझम याच्या प्रसार
(B) Globalisation	(B) जागतिकीकरण
(C) Armament proliferation	(C) शस्त्रांचा प्रसार
(D) Use of violence in the name of Islamic radicalism	(D) इस्लामिक जहालवादने हिंसेचा वापर केला

3. Who regarded war as the “Midwife of Change” ?

(A) G. W. F. Hegel

(B) E. H. Carr

(C) I. V. A. Lenin

(D) Carl Von Clausewitz

4. The cause of Gulf War 1991 was :

(A) Territory and Natural Resources of Kuwait

(B) Control of Iraq

(C) US action in West Asia

(D) None of the above

5. Amongst the following which is *not* considered as the perpetual cause of global warming ?

(A) Desertification

(B) Deforestation

(C) Ecology

(D) Pollution

3. ‘युद्ध हे बदलाची सुईण आहे’ असे कोण म्हणाले ?

(A) जी. डब्लू. एफ. हेगेल

(B) ई. एच. कार

(C) आय. व्ही. ए. लेनिन

(D) कार्ल व्हान क्लॉसविट्झ

4. 1991 च्या आखाती युद्धाचे कारण :

(A) कुवेतचा भूप्रदेश व साधनसंपत्ती

(B) इराकवर कब्जा

(C) पश्चिम आशियामध्ये अमेरिकेची कारवाई

(D) वरीलपैकी कोणतेही नाही

5. वैश्विक तापमान वाढीसाठी खालीलपैकी कोणते कारण चीरस्थायी मानले जात नाही ?

(A) बाळवंटीकरण

(B) जंगलतोड

(C) पर्यावरण

(D) प्रदूषण

6. Peace building includes :
- (i) reintegrating former combatants into civilian society
  - (ii) strengthening the rule of law through training
  - (iii) restructuring local police
  - (iv) impairing respect for human rights and investigation of past and existing abuses

Codes :

- (A) Only (i) and (ii) are correct
  - (B) Only (iii) and (iv) are correct
  - (C) Only (i) and (iii) are correct
  - (D) All four are correct
7. Association of South East Asian Nations was established in Bangkok .....
- (A) in 1962
  - (B) in 1961
  - (C) in 1963
  - (D) in 1964

6. शांतता वृद्धिंगत करण्यात खालील गोष्टींचा समावेश होतो :
- (i) पूर्वाश्रमीच्या लढवय्या गटाना नागरी समाजात समावून घेणे
  - (ii) कायद्याचे राज्य प्रस्थापित करण्यासाठी प्रशिक्षण देणे
  - (iii) स्थानिक पोलिसांची पुनर्बांधणी करणे
  - (iv) मानवी हक्कासाठी आदर निर्माण करणे व पूर्वाच्या व चालू गैरवापराची चौकशी करणे

संकेत :

- (A) फक्त (i) आणि (ii) हे बरोबर
  - (B) फक्त (iii) आणि (iv) हे बरोबर
  - (C) फक्त (i) आणि (iii) हे बरोबर
  - (D) सर्व चार ही बरोबर आहेत
7. दक्षिण-पूर्व राष्ट्रांची संघटना बॅन्कांक मध्ये कधी स्थापन झाली ?
- (A) 1962
  - (B) 1961
  - (C) 1963
  - (D) 1964

8. One of the fundamental principles of the defence economics is that :

- (A) All expenditure on defence forces are wasteful
- (B) Till universal and perpetual peace is established, there is a need to incur on defence
- (C) Defence expenditure must be adequate to maintain the security of a Nation-State
- (D) Defence expenditure is a necessary necessity

9. Who wrote the book “Common Security : A Program for Disarmament” ?

- (A) Jawahar Lal Nehru
- (B) John F. Kennedy
- (C) Olof Palme
- (D) Palmers and Perkins

8. सैनिकी अर्थशास्त्राचे एक मूलभूत तत्त्व म्हणजे :

- (A) संरक्षणावरील सर्व खर्च हा अपव्यय आहे
- (B) जो पर्यंत जागतिक शांती स्थापन होत नाही, तो पर्यंत हा खर्चा आवश्यक आहे
- (C) राष्ट्राच्या सुरक्षिततेसाठी पुरेसा खर्च करणे आवश्यक आहे
- (D) संरक्षणावरील खर्च ही गरज आहे

9. “कॉमन सिक्युरिटी : ए प्रोग्राम फॉर डिसआरमामेंट” या पुस्तकाचे लेखक कोण ?

- (A) जवाहरलाल नेहरू
- (B) जॉन. एफ. केनेडी
- (C) ओलफ पालमे
- (D) पालमर आणि परकिनस

10. The operational commands in Indian Air Force are :

- (A) 6
- (B) 5
- (C) 7
- (D) 4

11. An arms embargo is an embargo that doesn't apply :

- (A) To signal disapproval of behaviour by a certain actor
- (B) To ban the export and import and trade activities
- (C) To maintain neutral standing in an ongoing conflict
- (D) To limit the resources, an actor has to inflict violence on others

10. भारतीय हवाई रणाची कार्यवाहीचे अधिपत्य/ हुकूमत ही खालीलप्रमाणे आहे :

- (A) 6
- (B) 5
- (C) 7
- (D) 4

11. शस्त्रास्त्रांच्या निर्यातीवरील बंदी ही, निर्यात बंदी अमल करता येत नाही कारण :

- (A) काही उलाढाल करणाऱ्यांच्या वागण्यास नकारात्मक प्रतिसाद
- (B) आयात निर्यात आणि व्यापार उलाढालीवर बंदी घालणे
- (C) सध्या चालू असलेल्या संघर्षात तटस्थ भूमिका ठेवणे
- (D) संसाधनांना मर्यादा घालण्यासाठी, काही जणाकडून इतरानवर हिंसा लादली जाणे

12. International Law is skeptical because origins of law are in Western Capitalist tradition. International Law only reaffirms claims of the powerful. This is the view of .....

- (A) Radicalism
- (B) Realism
- (C) Liberalism
- (D) Neorealism

13. Which amongst the following are examples of conflict management ?

- (A) Arbitration
- (B) Third party mediation
- (C) Adjudication
- (D) All of the above

12. आंतरराष्ट्रीय कायदा हा संशयादस्पद आहे कारण, कायद्याची उत्पत्ती पाश्चिमात्य भांडवलशाहीची परंपरा आहे. आंतरराष्ट्रीय कायदा हा फक्त बलाढ्यांचा दावा मजबूत करतो हा दृष्टिकोन यांचा आहे :

- (A) मूलतत्त्ववाद
- (B) वास्तववाद
- (C) उदारमतवाद
- (D) नव-वास्तववाद

13. खालीलपैकी कोणते उदाहरण संघर्ष व्यवस्थापनाचे आहे ?

- (A) लवाद
- (B) तीसऱ्या कडून मध्यस्थी
- (C) निवाडा
- (D) वरील सर्व

14. Most of the UN Peace-Keeping Operations are implemented by the UN itself with troops serving under the UN operational command. Which of the following regional organizations have also been authorized in such operations ?

- (A) North Atlantic Treaty Organisation
- (B) Economic Community of West African States
- (C) Coalition of willing countries to implement peace-keeping operations
- (D) All of them have been involved and can get the UN authorization to implement peace-keeping

14. युनोच्या अधिपत्याखाली जी शस्त्रदले काम करतात, त्यांच्या करवी बरीचशी युनोच्या शांतता राखण्यासाठीच्या कार्यवाह्या केल्या जातात. अशा लष्करी कार्यवाह्या करण्यासाठी, खालीलपैकी कोणत्या क्षेत्रीय संघटनांना अधिकार दिले आहेत ?

- (A) नॉर्थ अटलांटिक ट्रीटी ऑर्गनायझेशन
- (B) इकनॉमीक कम्युनीटी ऑफ वेस्ट आफ्रिकन स्टेटस्
- (C) शांतता राखण्यासाठी कार्यवाही करणाऱ्या स्वयंस्फूर्त देशांच्या युतीने
- (D) शांतता राखण्यासाठी युनो ने बोलावून अधिकार दिलेले देश

15. Match the following :

- (a) Immanuel Kant
(b) Johan Galtung
(c) Woodrow Wilson
(d) V. I. Lenin
- (1) Perpetual peace
(2) Liberal internationalism
(3) Structural violence
(4) Non-alignment
(5) Right to self-determination

Codes :

- (a) (b) (c) (d)
- (A) (1) (3) (2) (5)
(B) (2) (3) (5) (1)
(C) (3) (1) (2) (4)
(D) (5) (1) (2) (3)

15. खालील जोड्या लावा :

- (a) इमनेनुअल कांट
(b) जॉन गालतुंग
(c) वुड्रो वीलसन
(d) वी. आई. लेनिन
- (1) शाश्वत शांतता
(2) उदारमत आंतरराष्ट्रीयवाद
(3) संरचनात्मक हिंसाचार
(4) नॉन-अलायनमेंट
(5) स्वयंनिर्णयाचा अधिकार

संकेतांक :

- (a) (b) (c) (d)
- (A) (1) (3) (2) (5)
(B) (2) (3) (5) (1)
(C) (3) (1) (2) (4)
(D) (5) (1) (2) (3)

16. 'Senkaku island' in the Pacific Ocean is a disputed territory between which of the following countries ?

- (A) China and South Korea
- (B) Malaysia and Singapore
- (C) Japan and China
- (D) Taiwan and South Korea

17. The structure of the world system influences :

- (A) Defence preparedness
- (B) Technological development
- (C) Increase in economic power
- (D) Behaviour of states

18. Strategic studies means only the study of :

- (A) Security affairs of the state
- (B) Study of national security in a wider context
- (C) Defence preparedness of the country
- (D) Defence policy

16. खालीलपैकी कोणत्या देशांमध्ये भूभाग-तंटा प्रशांत महासागरातील सेनकाकू बेटासाठी आहे ?

- (A) चायना आणि साउथ कोरीया
- (B) मलेशिया आणि सिंगापूर
- (C) जपान आणि चायना
- (D) तैवान आणि साउथ कोरीया

17. जागतिक संरचना यांच्यावर प्रभाव टाकते :

- (A) संरक्षण तयारी
- (B) तंत्रज्ञानातील सुधारणा
- (C) आर्थिक शक्तीमध्ये वाढ
- (D) देशांचे वर्तन

18. सामरिक अभ्यास म्हणजे या विषयीचा अभ्यास होय :

- (A) देशाची सुरक्षितता घडामोडी
- (B) देशाच्या सुरक्षितताविषयी अभ्यास विस्तृत संदर्भाखाली
- (C) देशाची संरक्षण तयारी
- (D) संरक्षण नीती

19. Which one is *not* a tangible source of national power ?

- (A) Public support
- (B) Geographical size
- (C) Industrial capability
- (D) Human resources

20. The balance of power principle usually served to preserve the existing distribution of power :

- (A) Among the great powers
- (B) Among the haves and have nots
- (C) Between India and Pakistan
- (D) Among India, China and Pakistan

19. राष्ट्रच्या शक्तीचा स्पृश्य स्रोत खालीलपैकी कोणता नाही ?

- (A) लोक पाठींबा
- (B) भौगोलिक आकार
- (C) औद्योगिक क्षमता
- (D) मानव संसाधन

20. सध्याचे सत्ता वितरण राखण्यासाठी सत्ता-संतुलन तत्त्वाचा उपयोग होतो :

- (A) महासत्तांमध्ये
- (B) आहे रे आणि नाही रे यांच्यात
- (C) भारत आणि पाकिस्तान यांच्यात
- (D) भारत, चीन व पाकिस्तान यांच्यात

21. Identify the *correct* code for the Assertion (A) and Reason (R) as given below :

Assertion (A) :

Information warfare is identified as another new warfare.

Reason (R) :

Highly capable information systems are a critical force multiplier and at the same time a potential cause of vulnerability.

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are correct and (R) is supportive of (A)
- (B) (A) is correct, but (R) is not correct
- (C) (A) is not correct, but (R) is correct
- (D) Both (A) and (R) are not correct

21. खाली दिलेल्या संकेतांकापैकी योग्य संकेतांक विधान (A) आणि कारण (R) साठी निवडा :

विधान (A) :

एक नवीन युद्ध म्हणून माहिती युद्धाची ओळख पटली आहे.

कारण (R) :

निर्णायक शक्ती गुणक आणि त्याच वेळी संभवनीय असुरक्षितेचे कारण म्हणून उच्चकार्यक्षम माहिती पद्धती आहेत.

संकेतांक :

- (A) दोन्ही (A) आणि (R) बरोबर आहे आणि (R) हे (A) साठी पूरक आहे
- (B) (A) बरोबर आहे पण (R) चूक आहे
- (C) (A) चूक आहे पण (R) बरोबर आहे
- (D) दोन्ही (A) आणि (R) चूक आहेत

22. Identify the *correct* code for the Assertion (A) and Reason (R) as given below :

Assertion (A) :

Technology alone is insufficient to bring about a true Revolution in Military Affairs (RMA).

Reason (R) :

An operational concept is just as important as technological invention in bringing about Revolution in Military Affairs (RMA).

Codes :

- (A) (A) is correct, but (R) is not correct
- (B) (A) is not correct, but (R) is correct
- (C) Both (A) and (R) are not correct
- (D) Both (A) and (R) are correct

22. खाली दिलेल्या संकेतांपैकी (A) विधान साठी (R) कारण चे योग्य संकेतांक ओळखा :

विधान (A) :

लष्करी कारभार क्रांती (RMA) खऱ्या अर्थाने आणण्यासाठी फक्त तंत्रज्ञान पुरेसे नाही

कारण (R) :

लष्करी कारभार क्रांती आणण्यासाठी तंत्रज्ञान विषयक शोध लावणे प्रामुख्येने लष्करी कारवाई संकल्पना महत्त्वाची आहे.

संकेतांक :

- (A) (A) बरोबर आहे पण (R) चूक आहे
- (B) (A) चूक आहे पण (R) बरोबर आहे
- (C) दोन्ही (A) आणि (R) चूक आहे
- (D) दोन्ही (A) आणि (R) बरोबर आहे

23. The Micro Aerial Vehicle family consisting of Mini, Micro, Nano and Pico Air Vehicles have dimensions ranging from :

- (A) 500 – 0.15 mm
- (B) 1500 – 0.25 mm
- (C) 2500 – 0.35 mm
- (D) 3500 – 0.45 mm

24. Stealth technology is also known as :

- (A) High definition technology
- (B) Low observable technology
- (C) LO technology
- (D) Ideally visible technology

23. सूक्ष्म हवाई वाहन गटात मीनी, मायक्रो, नॅनो व पिको हवाई वाहनांचे परिमाण मर्यादा अशी आहे :

- (A) 500 – 0.15 mm
- (B) 1500 – 0.25 mm
- (C) 2500 – 0.35 mm
- (D) 3500 – 0.45 mm

24. चोरीचे तंत्रज्ञान म्हणून याची ओळख आहे :

- (A) हाय डेफीनेशन तंत्रज्ञान
- (B) लघू निरीक्षण तंत्रज्ञान
- (C) एल. ओ. तंत्रज्ञान
- (D) ओळखण्यास योग्य तंत्रज्ञान

25. Which one of the following was *not* marked by the Kargil Review Committee as the basis for reviewing India's national security system after the Kargil conflict of 1999 ?

- (A) The Kargil experience
- (B) The continuing proxy war by Pakistan
- (C) The prevailing nuclearized security environment
- (D) The inadequacies of national security strategy and policy-making

26. Which amongst the following does *not* constitute Micro/Nano Air Vehicles Missions ?

- (A) Communication Relay
- (B) Electronic Warfare
- (C) NBC detection
- (D) Minerals detection

25. 1999 मधील कार्गील संघर्षानंतर भारतीय राष्ट्र सुरक्षितता पद्धतीचे अवलोकन कार्गील समितीने, खालीलपैकी कोणती बार आधार मानली नाही ?

- (A) कार्गील अनुभव
- (B) पाकिस्तानाचे प्रतिनिधिक युद्ध सातत्य
- (C) अस्तित्वात असलेले आण्विक सुरक्षा वातावरण
- (D) राष्ट्रीय सुरक्षिततेची सामरिक नीती व योजना तयार करण्यातील त्रुटी

26. खालीलपैकी कोणता सूक्ष्म/अतिसूक्ष्म हवाई वाहन योजनेचा भाग नाही ?

- (A) संदेश प्रसारण
- (B) इलेक्ट्रॉनिक युद्ध
- (C) NBC शोध
- (D) धातु शोध

27. Adam Smith's views about defence economics may include the following :

- (i) Military force was necessary to protect society
- (ii) Professional soldiers were necessary
- (iii) Since defence was for common good, all should bear the expenses
- (iv) Payment was to be made on the basis of "payment according to benefit" principle :

Codes :

- (A) Only (i) and (ii) are correct
- (B) Only (i) and (iii) are correct
- (C) Only (i), (ii) and (iii) are correct
- (D) All four are correct

27. खालीलपैकी याचा समावेश अँडम स्मिथच्या मते संरक्षण अर्थकरणाचा भाग आहे :

- (i) समाज्याच्या संरक्षणासाठी लष्करी शक्ती आवश्यक आहे.
- (ii) व्यवसायिक शिपायांची आवश्यकता.
- (iii) संरक्षण हे सार्वजनिक होत आहे म्हणून त्याचा खर्च सर्वांनी सहन केला पाहिजे
- (iv) 'कायद्याच्या आधारावर रक्कम अदा करणे' या तत्त्वावर रक्कम अदा करणे आवश्यक.

संकेतांक :

- (A) फक्त (i) आणि (ii) बरोबर आहे
- (B) फक्त (i) आणि (iii) बरोबर आहे
- (C) फक्त (i), (ii) आणि (iii) बरोबर आहे
- (D) सर्व चारही बरोबर आहे

28. Choose the *correct* code :

Assertion (A) :

India is self-sufficient in its defence production.

Reason (R) :

India has 8 DPSU and 40 Ordnance Factories.

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are correct
- (B) Both (A) and (R) are not correct
- (C) (A) is correct, (R) is not correct
- (D) (A) is not correct, (R) is correct

29. Which of the scholars opined that “Terrorism is theatre” ?

- (A) Richard Jarvis
- (B) Max Weber
- (C) Brian Jenkins
- (D) Noam Chomsky

28. बरोबर संकेतांक निवडा :

विधान (A) :

संरक्षण उत्पादनात भारत स्वयंनिर्वाही आहे.

कारण (R) :

भारताकडे 8 DPSU आणि 40 दारुगोळा कारखाने आहेत.

संकेतांक :

- (A) दोन्ही (A) आणि (R) बरोबर आहे
- (B) दोन्ही (A) आणि (R) चूक आहे
- (C) (A) बरोबर आणि (R) चूक आहे
- (D) (A) चूक आणि (R) बरोबर आहे

29. दहशतवाद हे एक प्रेक्षागृह आहे असे कोणाचे मत आहे ?

- (A) रिचर्ड जारव्हीस
- (B) मॅक्स व्हेबर
- (C) ब्रेन जेनकीन्स
- (D) नोम चॉम्सकी

30. After a decade of being strategic partners, which year did India and Vietnam upgraded their relationship to “Comprehensive Strategic Partnership” ?

- (A) 2016
- (B) 2015
- (C) 2010
- (D) 2007

31. Concept of massive retaliation was spelt out by :

- (A) N. J. Spikeman
- (B) Karl Haushofer
- (C) John Foster Dulles
- (D) Halford Mackinder

32. AGNI-II is :

- (A) Ground to air ballistic missile
- (B) Air to air missile
- (C) Submarine launched ballistic missile
- (D) Surface to surface missile

30. ‘सर्वसमावेशक सामरिक भागीदारी’ असे संबंध सुधारण्यासाठी भारत आणि व्हिएटनाम यांनी कोणत्या वर्षानंतर, दशकांची सामरिक भागीदारी पुढे नेली ?

- (A) 2016
- (B) 2015
- (C) 2010
- (D) 2007

31. जबरदस्त प्रतिउत्तर ही संकल्पना कोणी मांडली ?

- (A) एन. जे. स्पायकमॅन
- (B) कार्ल होशाफर
- (C) जॉन फॉस्टर डल्लस
- (D) हालफोर्ड मॅकिन्डर

32. अग्नी II हे :

- (A) जमिनीवरून हवेत मारा करण्याचे क्षेपणास्त्र
- (B) हवेतून हवेत मारा करण्याचे क्षेपणास्त्र
- (C) जहाजावरून मारा करण्याचे क्षेपणास्त्र
- (D) भूभागावरून भूभागावर मारा करणारे क्षेपणास्त्र

33. SAARC Convention for the suppression of terrorism was signed in the year : (A) 1987 (B) 1988 (C) 1985 (D) 1986	33. कोणत्या वर्षी दहशतवाद संपविण्यासाठी सार्क परिषदेने मान्य केले ? (A) 1987 (B) 1988 (C) 1985 (D) 1986
34. Which organisation has the largest free trade area ? (A) North American Free Trade Agreement (B) South Asian Free Trade Agreement (C) ASEAN Free Trade Agreement (D) SAARC Agreement	34. कोणत्या संघटनेकडे सर्वात मोठा व्यापार भूभाग आहे ? (A) नॉर्थ अमेरिकन फ्री ट्रेड अग्रीमेंट (B) साऊथ आशियन फ्री ट्रेड अग्रीमेंट (C) ASEAN फ्री ट्रेड अग्रीमेंट (D) SAARC अग्रीमेंट
35. "Indian Space Research Organisation" (ISRO) is situated at : (A) Sriharikota (B) Bengaluru (C) Pune (D) Chandikapur	35. भारतीय अवकाश संशोधन संघटना (ISRO) कोणत्या ठिकाणी आहे ? (A) श्रीहरीकोटा (B) बँगलुरु (C) पुणे (D) चन्दीकापूर

36. As propounded by Kautilya, which one of the following was *not* identified as the agent of the secret service to gather intelligence ?

- (A) Grihpatik
- (B) Shasanhar
- (C) Kaptik
- (D) Mukta

37. Defence and strategic studies is intertwined largely with which one of the following ?

- (A) A study of the evolution of warfare
- (B) A study of the use of military power for political objectives
- (C) A study of the use of soft and hard power for socio-economic objectives
- (D) A study of military policies in the information age

36. कौटिल्याच्या धारणे प्रमाणे खालीलपैकी कोणता घटक गुप्त माहिती जमा करण्यास निवडला गेला नाही ?

- (A) गृहपथिक
- (B) शासनहार
- (C) कपटीक
- (D) मुक्त

37. संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र हे बऱ्याच प्रमाणात खालीलपैकी कोणत्या प्रकाराशी संलग्न आहे ?

- (A) युद्धाच्या उत्क्रांतीचा अभ्यास
- (B) राजकीय उद्दीष्टासाठी लष्करी शक्तीच्या वापराचा अभ्यास
- (C) सामाजिक व आर्थिक उद्दीष्टांसाठी सौम्य व कठीण सत्तेचा अभ्यास
- (D) माहिती युगात सैनिका धोरणांचा अभ्यास

38. Who among the following opined that 'the great power that dominated Eurasia would effectively dominate the world' ?

- (A) Halford Mackinder
- (B) N. J. Spykman
- (C) Kjellen
- (D) Immanuel Kant

39. Which one of the following is *not* marked as a principle of Guerrilla warfare ?

- (A) Surprise and deception
- (B) Mobility
- (C) Offensive action
- (D) Deep penetration into enemy's front

38. 'जी महासत्ता युरेशियावाद वर्चस्व प्रस्थापित करते ती महासत्ता जगावर परिणामकारक सत्ता गाजविते' हे असे मत खालीलपैकी कोणाचे आहे ?

- (A) हलफोर्ड मकिंदर
- (B) एन. जे. स्पार्कमैन
- (C) केजेलेन
- (D) इमैनुअल कांत

39. खालीलपैकी कोणते एक विधान गमिनी काव्याला लागू पडत नाही ?

- (A) आश्चर्यकारक व लबाडी
- (B) गतिशीलता
- (C) आक्रमक कारवाई
- (D) शत्रूच्या आघाडीमध्ये जोरदार मुसंडी मारणे

40. Who among the following stated that 'geopolitics was an example of the fallacy of single factor' in the international relations ?

- (A) Henry Kissinger
- (B) Colin Gray
- (C) Hans J. Morgenthau
- (D) Robert Jervis

41. As per Indian Constitution which one of the following is the supreme commander of Indian Armed Forces ?

- (A) Defence Minister
- (B) Prime Minister
- (C) President
- (D) Chief of Staff Committee

40. 'भू-राजनीती हे आंतरराष्ट्रीय संबंधात तर्क दोषाचे एकमेव उदाहरण आहे' हे विधान खालीलपैकी कोणाचे आहे ?

- (A) हेन्री किसिंजर
- (B) कॉलिन ग्रे
- (C) हन्स जे. मॉरगेनथाव
- (D) रॉबर्ट जेर्विस

41. भारतीय घटनेप्रमाणे, भारतीय सेनादलांचा सर्वोच्च सेनापती, खालीलपैकी कोण आहे ?

- (A) संरक्षण मंत्री
- (B) पंतप्रधान
- (C) राष्ट्रपती
- (D) सैनदलांच्या समितीचा प्रमुख

42. Defence expenditure of a state is primarily determined by which of the following ?

- (A) Foreign policy
- (B) Technology
- (C) Threat perception
- (D) Communication

43. Who among the following emphasized that “security is freedom of insecurity” ?

- (A) Manning
- (B) Robert S. McNamara
- (C) Barry Buzan
- (D) Kenneth Waltz

44. The recent theory suggesting the movement of the continents relative to one another is the which one of the following :

- (A) Continental drift theory
- (B) Kant theory
- (C) Plate tectonics theory
- (D) Tetrahedral theory

42. देशाचा संरक्षणावरील खर्च हा बऱ्याच प्रमाणात खालीलपैकी कोणत्या घटकामुळे ठरत असतो ?

- (A) परराष्ट्र धोरण
- (B) तंत्रज्ञान
- (C) धोकाच्या संभावनेचा दृष्टिकोण
- (D) दळणवळण

43. ‘असंरक्षणापासून स्वातंत्र्य म्हणजे संरक्षण’ हे खालीलपैकी कोणाचे वचन आहे ?

- (A) मॅनिंग
- (B) रॉबर्ट मॅकनामेरा
- (C) बॅरी बुझन
- (D) केनेथ वाल्झ

44. खंडांची तुलनात्मक हालचाल ही एकमेकांशी संबंधित आहे हा अलीकडचा सिद्धांत खालीलपैकी कोणत्या सिद्धांतात बसतो ?

- (A) कान्टीनेंटल ड्रिफ्ट सिद्धांत
- (B) काँट सिद्धांत
- (C) प्लेटे टेक्टोनिक्स सिद्धांत
- (D) टेट्राहेड्रल सिद्धांत

45. The origins of detente can be traced to the lessons of :

- (A) Use of atomic weapons in Hiroshima and Nagasaki
- (B) The Cuban Missile Crisis, 1962
- (C) Nixon's Visit to China in 1972
- (D) Soviet Intervention in 1979

46. Neo-realism or structural realism is a theory of International Relations first outlined by :

- (A) E. H. Carr
- (B) Reinhold Niebuhr
- (C) Hans J. Morgenthau
- (D) Kenneth Waltz

45. महासत्तातील तणाव दूर होण्याचे मूळ खालीलपैकी कोणत्या प्रसंगामध्ये शोधता येईल ?

- (A) हिरोशिमा व नागासाकीवर टाकलेला अणु-बाम्बच्या घटनेत
- (B) क्यूबन क्षेपणास्त्र पेच प्रसंग 1962
- (C) निक्सनची चीन भेट 1972
- (D) सोव्हिएत हस्तक्षेप 1979

46. आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील “नवा वास्तववाद किंवा संरचनात्मक वास्तववाद” हा सिद्धांत पहिल्या (प्रथम) खालीलपैकी कोणी मांडला ?

- (A) ई. एच. कार
- (B) रेनहोल्ड निडबुहर
- (C) हॅन्स जे. मॉर्गेन्थाव
- (D) केनेथ वाल्झ

47. National Interest could be defined as :

- (A) The interest of the majority and minority group in a country
- (B) The general and continuing objectives for which a nation acts
- (C) The interest of democratic parties
- (D) The interest of ruling parties

48. The Indian Coast Guard comes under the following :

- (A) Prime Minister's Office
- (B) Ministry of Defence
- (C) Ministry of Home
- (D) National Security Council

47. राष्ट्रीय हित संबंधाची व्याख्या खालील कोणत्या पद्धतीने करणे शक्य आहे ?

- (A) देशातील बहुसंख्याक व अल्पसंख्याक गटाचे हित संबंध
- (B) राष्ट्राच्या सर्वसाधारण आणि चालू उद्दिष्टांसाठी
- (C) लोकशाही पक्षाच्या हित संबंधासाठी
- (D) राज्यकर्त्या पक्षाच्या हित रक्षणासाठी

48. भारतीय तटरक्षक दल, खालीलपैकी कोणाच्या अखत्यारात येते ?

- (A) पंतप्रधानांची कचेरी
- (B) संरक्षण मंत्रालय
- (C) गृह मंत्रालय
- (D) राष्ट्रीय संरक्षण परिषद

49. Match the States and their Ethnic groups :

States

- (i) Afghanistan
- (ii) Turkey
- (iii) Canada
- (iv) Nigeria

Ethnic Groups

- (a) Kurds
- (b) Quebecois
- (c) Pashtuns
- (d) Yorubas

Codes :

- (i) (ii) (iii) (iv)
- (A) (c) (b) (d) (a)
- (B) (c) (a) (b) (d)
- (C) (a) (c) (d) (b)
- (D) (d) (a) (c) (b)

50. Who among the following stated that 'the central theme of International relations is not evil, but tragedy' ?

- (A) Barry Buzan
- (B) Robert Jervis
- (C) Raymond Aron
- (D) Stephen Walt

49. राज्ये व त्यांचे वांशिक गट यांच्या जोड्या लावा :

राज्ये

- (i) अफघानिस्तान
- (ii) तुर्कस्तान
- (iii) कॅनडा
- (iv) नायजेरिया

वांशिक गट

- (a) कुर्द
- (b) क्युबेकस
- (c) पशतुनस्
- (d) योरुबास

संकेतांक :

- (i) (ii) (iii) (iv)
- (A) (c) (b) (d) (a)
- (B) (c) (a) (b) (d)
- (C) (a) (c) (d) (b)
- (D) (d) (a) (c) (b)

50. 'आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा मुख्य विषय हा दुष्ट प्रवृत्ती हा नसून, शोकांतिका हा आहे' वे वचन खालीलपैकी कोणाचे आहे ?

- (A) बेरी बुझान
- (B) राबर्ट जेर्विस
- (C) रेमन्ड आरोन
- (D) स्टीफन वाल्ट

51. Who among the following defined war as an 'organised violence carried out by political units against each other' ?

(A) Quincy Wright

(B) Raymond Aron

(C) Headly Bull

(D) Carl Von Clausewitz

52. The Universal Declaration of Human Rights implies to which one of the following ?

(A) Responsibility of prisoners of war

(B) Charter of the duties of indigenous people

(C) Charter of the declaration of colonial people

(D) The authoritative statement of those basic rights to what all are entitled

51. 'एका राजकीय गटाने दुसऱ्या राजकीय गटा-विरुद्ध पुकारलेला संघटित हिंसाचार म्हणजे युद्ध' अशी युद्धाची व्याख्या खालीलपैकी कोणी केली ?

(A) क्विन्सी राईट

(B) रेमण्ड आरॉन

(C) हेडले बुल

(D) कार्ल व्हॅन क्लॉसेवित्झ

52. आंतरराष्ट्रीय मानवी हक्काची सनद, खालीलपैकी कोणत्या विधानाकडे नामनिर्देश करते ?

(A) युद्ध कैद्यांची जबाबदारी

(B) मूळ रहिवाशांच्या कर्तव्याची सनद

(C) वसाहतीतील लोकांचा जाहिरनामा

(D) ज्या मूलभूत अधिकारांना सर्वजण पात्र

आहेत अशा अधिकारांची अधिकृत

सूची

53. NATO stands for :

- (A) North Armament Treaty Organisation
- (B) Noth American Territorial Organisation
- (C) North Atlantic Treaty Organisation
- (D) Northern Alliance Terrorist Organisation

54. Who said that “War is a politics with bloodshed and politics is a war without bloodshed” ?

- (A) Quincy Wright
- (B) Evan Luard
- (C) Clausewitz
- (D) Mao Tse Tung

55. India conducted first P.N.E. on :

- (A) 18th May 1974
- (B) 11th May 1999
- (C) 13th May 1998
- (D) 25th July 1999

53. ‘नाटो’ गट्टाचा पूर्ण विस्तार असा आहे :

- (A) नार्थ आर्मामेंट ट्रीटी आर्गनायझेशन
- (B) नार्थ अमेरिकन टेरिटोरियल आर्गनायझेशन
- (C) नार्थ अटलांटिक ट्रीटी आर्गनायझेशन
- (D) नार्थर्न अलायन्स टेरॉरिस्ट आर्गनायझेशन

54. ‘युद्ध हे रक्तरंजित राजकारण व राजकारण हे रक्तहीन युद्ध आहे’ हे खालीलपैकी कोण म्हणाले ?

- (A) क्युन्सी राइट
- (B) इव्हान लुआर्ड
- (C) क्लॉसेविट्झ
- (D) माओ त्से तुंग

55. भारताने पहिली अणु चाचणी कधी घडवून आणली ?

- (A) 18 मे 1974
- (B) 11 मे 1999
- (C) 13 मे 1998
- (D) 25 जुलै 1999

56. Simla Agreement between India and Pakistan lays stress on resolution of their disputes through the :

- (A) Bilateral Negotiations
- (B) Non-Aligned Movement
- (C) Super Power Mediation
- (D) United Nations

57. Who believed that war preserved the ethical health of nations ?

- (A) Harold Mackinder
- (B) G.W.F. Hegel
- (C) Hobbes
- (D) Karl Marx

58. Operation Shakti was conducted by India in :

- (A) 1971
- (B) 1974
- (C) 1998
- (D) 1999

56. भारत आणि पाकिस्तान यांच्यामधील सिमला करार, दोन्ही देशातील मतभेद खालीलपैकी कोणत्या पद्धतीने सोडवण्याला भर देतात ?

- (A) द्विपक्षीय वाटाघाटी
- (B) अलिप्तवादी चळवळ
- (C) महासत्ताची मध्यस्थिती
- (D) संयुक्त राष्ट्रे

57. 'युद्ध हे राष्ट्राची नैतिक शक्ती शाबूत राखते' खालीलपैकी कोणाचे हे उद्गार आहेत ?

- (A) हेरोल्ड मॅकिंदर
- (B) जी. डब्लू. एफ. हेगल
- (C) हॉब्स
- (D) कार्ल मार्क्स

58. 'ऑपरेशन शक्ती' भारताने कधी घडवून आणले ?

- (A) 1971
- (B) 1974
- (C) 1998
- (D) 1999

59. Arrange the following organization in ascending chronological order of their establishment with the help of the codes given below :

- (a) General Agreement on Trade and Tariff (GATT)
- (b) International Monetary Fund (IMF)
- (c) World Trade Organization (WTO)
- (d) International Bank of Reconstruction and Development (IBRD)

Codes :

- (A) (d) (b) (a) (c)
- (B) (b) (c) (d) (a)
- (C) (a) (d) (c) (b)
- (D) (c) (a) (b) (d)

59. खालील संघटनांच्या स्थापनावर्षापासून चढत्या कालक्रमानुसार दिलेल्या संकेताच्या आधारे मांडणी करा :

- (a) व्यापार व जकात विषयी सर्वसाधारण सहमती (गॅट)
- (b) आंतरराष्ट्रीय नाणे निधी (आय. एम. एफ.)
- (c) जागतिक व्यापार संघटना (डब्ल्यू. टी. ओ.)
- (d) पुनर्रचना व विकासाची जागतिक बँक (आई. बी. आर. डी.)

संकेतांक :

- (A) (d) (b) (a) (c)
- (B) (b) (c) (d) (a)
- (C) (a) (d) (c) (b)
- (D) (c) (a) (b) (d)

60. India has been involved with Sri Lankan Ethnic conflict owing to :

- (A) Ethnic linkages of Indian Tamili
- (B) India projecting her image as a dominant power in South Asia
- (C) Goodwill as a Neighbour
- (D) To prevent the intervention of outsiders

61. Who among the following wrote the book entitled, "The Study of War" ?

- (A) Karl Marx
- (B) Mao-Tse-Tung
- (C) Ho-Chi-Minh
- (D) Quincy Wright

60. श्रीलंकेच्या वांशिक प्रश्नामध्ये भारत गुंतला गेला कारण :

- (A) भारतातील तामीळ लोकांचे वांशिक संबंध
- (B) दक्षिण आशियातील प्रभावी शक्ती ही आपली प्रतिमा भारत दाखवू इच्छितो
- (C) शेजाऱ्याबद्दल शुभेच्छा दर्शन
- (D) बाहेरील शक्तीचा हस्तक्षेप टाळण्यासाठी

61. 'स्टडी ऑफ वार' या पुस्तकाचे खालीलपैकी कोण लेखक आहेत ?

- (A) कार्ल मार्क्स
- (B) माओ-त्से-तुंग
- (C) व्हो-ची-मिन्ह
- (D) क्यून्सी राइट

62. N.M.D. refers to which one of the following ?

- (A) Non-Military Development
- (B) Neutralised Military Defence
- (C) Nuclear Missile Defence
- (D) National Missile Defence

63. Which year India sent its forces (IPKF) in Sri Lanka ?

- (A) 1985
- (B) 1986
- (C) 1988
- (D) 1987

64. The concept of self-determination was conceived as :

- (A) Political independence of colonies
- (B) The right of ethnic groups to formulate the economic policies
- (C) Defence of colonialism
- (D) Political independence of ethnic or National Communities

62. एन. एम. डी. चे खालीलपैकी कोणते नाव आहे ?

- (A) नान-मिलिटरी डेव्हलपमेंट
- (B) न्यूट्रलाइज्ड मिलिटरी डिफेन्स
- (C) न्युक्लिअर मिसाईल डिफेन्स
- (D) नॅशनल मिसाईल डिफेन्स

63. भारताने आपले सैन्य (आय. पी. के. एफ.) श्रीलंकेमध्ये केव्हा पाठविले ?

- (A) 1985
- (B) 1986
- (C) 1988
- (D) 1987

64. स्वयं निर्णयाच्या संकल्पनेला अभिप्रेत होते :

- (A) वसाहतीना राजकीय स्वातंत्र्य
- (B) वांशिक गटांना आर्थिक धोरणे आखण्याचा अधिकार
- (C) वसाहतवादाचे संरक्षण
- (D) वांशिक आणि राष्ट्रीय समुदायांना राजकीय स्वातंत्र्य देणे

65. SALT-I and II are examples of :

- (A) Disarmament
- (B) Arms Trade
- (C) Armament Proliferation
- (D) Arms Control

66. According to India, what is the approximate length of the India-China border ?

- (A) 2000 kms
- (B) 3000 kms
- (C) 4000 kms
- (D) 5000 kms

67. Who among the following opined that "Climate change will be a bigger threat than International Terrorism in the years to come" ?

- (A) David King
- (B) Colin Gray
- (C) Rajendra Pachauri
- (D) Sunita Narain

65. साल्ट I आणि साल्ट II हे खालीलपैकी कोणत्या बाबीशी संबंधित आहेत ?

- (A) निशस्त्रीकरण
- (B) शस्त्रांचा व्यापार
- (C) शस्त्रांचा प्रसार
- (D) शस्त्रांवर ताबा (लगाम)

66. भारताच्या म्हणण्यानुसार भारत-चीन सीमेची लांबी ठोकळमानाने किती आहे ?

- (A) 2000 किमी.
- (B) 3000 किमी.
- (C) 4000 किमी.
- (D) 5000 किमी.

67. 'भावी काळामध्ये वातावरणातील बदल हे आंतरराष्ट्रीय दहशतवादापेक्षा अधिक मोठा धोका ठरणार आहे' हे खालीलपैकी कोणाचे मते आहे ?

- (A) डॅव्हिड किंग
- (B) कोलिन ग्रे
- (C) राजेंद्र पचौरी
- (D) सुनिता नारायण

68. Who among the following stated that “religion is vitamin for the masses” ?

- (A) Karl Marx
- (B) Regis Debray
- (C) A. H. Nasutian
- (D) Ho Chi Minh

69. Who set out to make geopolitics a legitimate area of academic inquiry ?

- (A) Mahan
- (B) Mackinder
- (C) Haushofer
- (D) Machiavelli

68. ‘सर्व सामान्यांसाठी धर्म हे व्हिटॅमिन आहे’ हे खालीलपैकी कोणाचे मत आहे ?

- (A) कार्ल मार्क्स
- (B) रेगीस डेब्रे
- (C) ए. एच. नासुटीयन
- (D) व्हो ची मिन्ह

69. भू-राजनीतीचा शैक्षणिक अभ्यासक्रमात समावेश होणे योग्य आहे अशी भूमिका कोणी मांडली ?

- (A) महान
- (B) मॅकेन्डर
- (C) होसॉफर
- (D) मॅकिवली

70. Arrange the following events/
operations in their ascending
chronological order of occurrence
and use the codes given below :

(I) Operation Rolling Thunder

(II) Operation Magic Carpet

(III) Operation Anthropoid

(IV) Operation Wrath of God

Codes :

(A) (I) (II) (III) (IV)

(B) (II) (III) (IV) (I)

(C) (III) (IV) (I) (II)

(D) (III) (II) (I) (IV)

70. खालील घटना/कार्यवाही जशा घडल्या तशा
चढत्या काळाप्रमाणे, खाली दिलेल्या संकेतांकाच्या
आधारे घेऊन मांडणी करा :

(I) घटना/कार्यवाही रोलिंग थंडर

(II) घटना/कार्यवाही मॅजिक कार्पेट

(III) घटना/कार्यवाही अन्थ्रोपोइड

(IV) घटना/कार्यवाही ब्रॉथ ऑफ गॉड

संकेतांक :

(A) (I) (II) (III) (IV)

(B) (II) (III) (IV) (I)

(C) (III) (IV) (I) (II)

(D) (III) (II) (I) (IV)

71. Humanitarian intervention :

(i) is a military intervention carried out in pursuit of humanitarian rather than strategic objectives

(ii) presumes the acceptance of such universal doctrines as human rights

(iii) gets support from the people as it is fought for a moral cause

(A) Only (i) is correct

(B) Only (i) and (ii) are correct

(C) Only (ii) and (iii) are correct

(D) All three are correct

71. मानवतावादी दृष्टिकोनातून केलेला हस्तक्षेप

हा आहे :

(i) सामरिक नव्हे तर मानवतावादी उद्दिष्टासाठी केलेला सैनिकी हस्तक्षेप

(ii) मानवी हक्का सारख्या जागतिक तत्त्व-प्रणाली स्वीकार गृहीत धरतो

(iii) नैतिक मूल्यांसाठी लढा असल्यामुळे लोकांचा पाठींबा मिळतो

(A) फक्त (i) बरोबर आहे

(B) फक्त (i) आणि (ii) हे बरोबर

(C) फक्त (ii) आणि (iii) हे बरोबर

(D) सर्व तिन्ही बरोबर आहेत

72. Arrange the following military operations in their ascending chronological order of their occurrence and use the codes given below :

- (I) Operation Urgent Furry
- (II) Operation Crescent Wind
- (III) Operation Spartan Scorpion
- (IV) Operation Overlord

Codes :

- (A) (I) (II) (III) (IV)
- (B) (II) (III) (IV) (I)
- (C) (IV) (I) (II) (III)
- (D) (III) (IV) (I) (II)

73. Who among the following is known as proponent of Revolution in Military Action (RMA) ?

- (A) Mao Tse Tung
- (B) Andrew Marshall
- (C) Mussolini
- (D) Henry Kissinger

72. खालील घटना/कार्यवाही जशा घडल्या तशा चढत्या कालक्रमाप्रमाणे, सोबत दिलेल्या संकेताच्या आधारे मांडणी करा :

- (I) घटना/कार्यवाही अर्जेंट फ्युरी
- (II) घटना/कार्यवाही क्रिसेंट विंड
- (III) घटना/कार्यवाही स्पार्टन स्कार्पियन
- (IV) घटना/कार्यवाही ओव्हरलॉर्ड

संकेतांक :

- (A) (I) (II) (III) (IV)
- (B) (II) (III) (IV) (I)
- (C) (IV) (I) (II) (III)
- (D) (III) (IV) (I) (II)

73. लष्करी व्यवहारामध्ये क्रांती या संकल्पनेचा उद्गाता खालीलपैकी कोण आहे ?

- (A) माओ त्से तुंग
- (B) अन्ड्र्यू मार्शल
- (C) मुसोलीनी
- (D) हेन्री किसिंजर

74. Which of the following is *not* a member of the Nuclear Suppliers Group (NSG) ?

- (A) China
- (B) Albania
- (C) Germany
- (D) Estonia

75. The first nation to give up all its nuclear arms was :

- (A) Australia
- (B) Sweden
- (C) Switzerland
- (D) South Africa

74. खालीलपैकी कोणता देश अणु पुरवठा गटाचा सभासद नाही ?

- (A) चीन
- (B) अल्बानिया
- (C) जर्मनी
- (D) इस्तोनिया

75. आण्विक शस्त्रे सोडून देणारा पहिला देश कोणता ?

- (A) आस्ट्रेलिया
- (B) स्वीडन
- (C) स्वित्झरलँड
- (D) साउथ आफ्रिका

JAN - 16318/III—D

ROUGH WORK